

**İKİ ORYANTAL: ÇÖL KRALİÇESİ
GERTRUDE BELL VE
ARABİSTANLI T.E. LAWRENCE**

Yazar

Derya SAVAŞ BOYRAZ

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş. 'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhğı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitap "Çöl Kraliçesi" Filmi Üzerinden İngiliz Ajani G. Bell ve T.E. Lawrence'in Oryantalist Söylemlerinin İncelenme" yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-173-9	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
İki Oryantal: Çöl Kraliçesi Gertrude Bell ve Arabistanlı T.E. Lawrence	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Doç. Dr. Yaşar ZORLU ORCID iD: 0000-0002-8578-438X	Vadi Matbaacılık
Yazar	Bisac Code
Derya SAVAŞ BOYRAZ ORCID iD: 0000-0003-2210-7725	TEC021040
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.2599

Kütüphane Kimlik Kartı

Savaş Boyraz, Derya.

İki Oryantal: Çöl Kraliçesi Gertrude Bell ve Arabistanlı T.E. Lawrence / Derya Savaş Boyraz, editör : Yaşar Zorlu.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

182 s. : res, tbl, fotoğ. ; 160x235 mm.

Kaynakça ve Ekler var.

ISBN 9786253991739

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Kitap çalışmamın temel konusunu oluşturan “oryantalizm”, “Çöl Kraliçesi” filmi üzerinden ele alınmıştır. Bu kapsamda filmin başkahramanları Gertrude Bell ve Thomas Edward Lawrence’ın filmdeki oryantalist söylemleri, faaliyetleri ve hayatları incelenmiştir. Öncelikle “Çöl Kraliçesi” filminin Hollywood yapımı olması hasebiyle içerisinde birçok ideolojiyi barındırması; bunun yanı sıra “oryantalist” ideolojinin yoğun olarak işlenmesi bu filmi inceleme gereksinimi oluşturmuştur. Filmdeki başrollerin de oryantalist olmaları, ajan oldukları halde filmde seyyah, arkeolog, tarihçi ve bir gezgin olarak gösterilmesi, arka plandaki siyasi faaliyetlerinin üzerinde çok fazla durulmaması yanlış bilinçlenmeye yol açmıştır. Özellikle izleyiciler tarafından filme yapılan yorumlar incelendiğinde Gertrude Bell’e övgüyle yaklaşmış, Osmanlı Devleti’nin parçalanmasına neden olduğu halde filmde doğrudan gösterilmemesi sebebiyle Bell, “kadın kahraman” gibi görülerek farklı bir algı oluşturulmuştur. Bu da sığ bir bakış açısı ve yanlış bilinçlenmeye yol açtığı için, bu çalışmada bu yanlışlığın önüne geçilmeye çalışılarak farklı bakış açıları sunulmuştur. Özellikle filmdeki gizli iletilerin analizi sayesinde izleyiciler tarafından bir film izlenirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ve hangi mesajlar üzerinde odaklanılması gerektiği gibi hususlar üzerinde durularak, eser izleyiciler için bir yol gösterici niteliği kazanmıştır. Ve bunların yanı sıra kitapta incelenen “Çöl Kraliçesi” filminde oryantalist ideolojinin nasıl ve hangi şekillerde yansıtıldığı üzerine örneklerle çıkarımlarda bulunulmuştur.

Kitap üç ana bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde, filmin Amerikan yapımı bir film olması sebebiyle, Hollywood sinemasının tarihine, etkilerine ve mesajlarına yer verilirken; oryantalizm kavramının kökenine, kavramsal tanımlarına ve filmdeki oryantalizm düşüncesine değinilmiştir. İkinci bölümde, 1900-1921’e kadar olan yıllarda İngilizlerin Arap dünyasındaki işlevleri, Arapların İngilizlerle iş birliği yapmaları, Ortadoğu’nun önemi ve Irak’ın sınırlarının belirlenmesi ile ilgili araştırmalarda bulunulmuş, filmde çok fazla siyasi konulara yer verilmediği için genelde literatüre başvurulmuştur. Eserin üçüncü bölümünde literatürden yararlanılarak Gertrude Bell ve Thomas Edward Lawrence’ın hayatları ve faaliyetlerine dair bilgiler verilmiştir. Yine bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi ve yöntemi açıklanmış,

çalışmanın ana temasını oluşturan “Çöl Kraliçesi” filmi ele alınmış, diyaloglar üzerinden gidilerek söylem analizi yapılmıştır. Ayrıca buna ilave olarak filmde görseller, her türlü eşyalar, ifadeler (jest-mimikler) gibi materyaller ya da duygusal oluşumlar taranarak göstergebilimsel yöntemle analiz edilerek daha net verilere ulaşılması amaçlanmıştır.

Çalışmada özellikle söylem analizi ve göstergebilimsel yöntemin tercih edilmesinin nedeni, filmdeki diyalogların, simgelerin, kodların oryantalist bakış açılarını yansıtmasıdır. Bu sayede Doğu’yu şekillendiren oryantalist düşünce-nin, Doğu’yu hangi biçimde adlandırdıkları, eleştirel bakış açılarını ve bunu filmde nasıl gösterdikleri ele alınarak belli bir sonuca bağlanmaya çalışılmıştır.

Uzun uğraşlar ve mücadeleler sonucunda bir nebze de olsa akademik alan-daki eksiklikleri giderebilmek ve Sosyal Bilimler alanına kalıcı olarak daha fazla ışık tutabilmek adına, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik anabilim dalındaki Yüksek Lisans tezimi kitap olarak sunma fırsatına kavuşmuş bulunmaktayım. Tez aşaması süresince manevi desteklerini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Yaşar ZORLU’ya, farklı bakış açıları ve zengin kaynaklarıyla destek veren Doç. Dr. İbrahim E. BİLİCİ’ye ve eserimin kitap haline dönüşmesine vesile olan ve beni cesaretlendiren Doç.Dr. Ali KORKMAZ ve tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmamın ortaya çıkması hususunda bana ilham veren değerli arkadaşım Maral NAJAFLI’ye ve bu yolda beni yalnız bırakmayan, maddi-manevi desteklerini esirgemeyen eşim Hakan BOYRAZ ve aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

Gazetecilik Bilim Uzmanı

Derya SAVAŞ BOYRAZ

Çocuklarım Teoman Alp ve Tomris Asya 'ma...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1

AMERİKAN SİNEMASI VE ORYANTALİZM	5
---	----------

Amerikan Sinemasının Tarihteki ve Günümüzdeki Yeri	5
Oryantalizmi Etkili Şekilde Kullanan Büyü Fabrikası: Hollywood	10
Amerikan Düşüncesinin Alt Yapısı	13
Amerikan Sinemasının Filmlerdeki Mesajları	21
“Oryantalizm” Kavramı	24
“Oryantalizm” ya da “Şarkiyatçılık” ın Kavramsal Tanımı	24
“Ben ve Öteki” Düşüncesi	33
Oryantalizmin Kolları.....	39
İslami Yönden Oryantalizm	40
Oryantalizm Ekseninde Sömürgecilik	48

BÖLÜM 2

ORTADOĞU VE ARAPLAR	55
----------------------------------	-----------

İştahları Kabartan Bölge “Ortadoğu”	55
Ortadoğu ve Mezopotamya (Irak)’da Önemli Gelişmeler	61
İngiltere’nin Tahriki ve Şerif Hüseyin İsyanı	62
Arap İsyanı ve Arap Milliyetçiliği	63
Gertrude Bell, Lawrence ve Emir Faysal	64
Kahire Konferansı (12 Mart 1921)	65
Arap Büroalarının Tarihteki Önemi ve Filmdeki Etkisi.....	67

BÖLÜM 3

ÇÖL KRALİÇESİ FİLMİNİN ANALİZİ	71
---	-----------

Gertrude Margaret Lowthlan Bell (1868-1926).....	71
Gertrude Bell’in Hayatı.....	71

Gertrude Bell’i Sarsan Olaylar	73
Gertrude Bell’in Bazı Seyahatleri	74
Gertrude Bell’in Eserleri	75
Gertrude Bell’in Devlet Görevleri ve Faaliyetleri	76
Thomas Edward Lawrence (1888-1935)	79
Lawrence’ın Hayatı	79
Lawrence’ın Devlet Görevleri ve Faaliyetleri	82
Lawrence’ın Türk Ordularına Karşı Saldırıları ve Suikastları	83
Doğu’nun Dostları (!) İngiliz Ajanlarının Tarihteki Rollerini	86
“Çöl Kraliçesi” Filmi	91
Filmin Olay Örgüsü	91
Filmin Künyesi	92
“Çöl Kraliçesi” Filminin Analizi	93
Araştırmanın Amacı ve Önemi	93
Araştırmanın Sınırlılıkları	93
Yöntem: Söylem Analizi ve Göstergibilimsel Çözümleme	94
Söylem ve Söylem Analizi	94
Göstergibilim (Semiyojoloji) ve Göstergibilimsel Analiz	98
Filmin Göstergibilimsel Yöntemle Çözümlemesi	99
Filmdeki Diyaloglar Üzerinden Söylem Çözümlemesi	100
Gertrude Bell için Verilen Parti	100
Filmde Arap Bürosu	103
Gertrude Bell ve Henry Cadogan	104
Gertrude Bell’in Çöl Keşfi	107
Vahşi Dürzilere Ziyaret	111
Hayr (Hail) ’e Yolculuk	114
Gertrude Bell ve Charles (Richard) Doughty-Wylie	118
Filmde Gertrude Bell ve Lawrence’ın Sahneleri	119
Filmdeki Söylemler Üzerinden Kategoriler	122
Sahnelerdeki Başat Söylemler ve Göstergelerin Çözümlemesi	122
Sosyolojik Bakımdan Söylemler ve Çıkarımlar	123
Dini Bakımdan Söylemler ve Çıkarımlar	130
Etnik İmajlar Hususundaki Söylemler ve Çıkarımlar	131
Medeniyet Konusundaki Söylemler ve Çıkarımlar	133

Ortadoğu Hakkındaki Söylemler ve Çıkarımlar	136
Filmde Mesajlar Veren Kodlar	139
Çöl Kraliçesi Filmindeki Diğer Çıkarımlar ve Gözlemler	146
Batılı İmgelemde Arap Dünyası	146
Filmde Arap Dünyası'nın Batı'ya Bakışı	147
Filmde Doğu'nun Zaman ve Mekân Açısından İncelenmesi	149
Batı ve Doğu'daki Kadın Temsilinin Filme Yansımaları	153
Batı ve Doğu'daki Erkek Temsilinin Filme Yansımaları	156
Sonuç/Değerlendirme	158
Kaynakça	161
Ekler	167

KISALTMALAR

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
Akt.:	Aktaran
AVM:	Alışveriş Merkezi
CD-Compact Disk:	Yoğun Disk
CIA-Central Intelligence Agency:	Merkezi İstihbarat Teşkilatı
Çev.:	Çeviri
HTML-Hypertext Markup Language:	Standart Metin İşaretleme Dili
IMF- International Monetary Fund:	Uluslararası Para Fonu
IŞİD:	Irak Şam İslam Devleti
LSD:	Liserjik Asit Dietilamid Bir Çeşit Uyuşturucu
M.Ö.:	Milattan Önce
MI6:	İngiltere'nin Gizli istihbarat Teşkilatı
R.K.O- Radio-Keith-Orpheum Corporation:	Radyo Keith Amerikan Şirketi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TPAO:	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
vb.:	ve benzeri
vs.:	ve saire
vd.:	ve diğerleri
WASP:	White Anglosakson Protestan

KAYNAKÇA

- Akbulut, Durmuş (2012). *Sinemanın İlkleri Amerikan Sineması*. Ankara: Etik Yayınları.
- Akyıldız, Ali ve Z. Kurşun. (2015). *Osmanlı Arap Coğrafyası ve Avrupa Emperyalizmi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Avşar, Servet. (2004). *Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Propagandası*. Ankara: Kim Yayınları.
- Baş, Türker ve U. Akturan. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri (NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bazin, Andre. (2000). *Sinema Nedir?*. (Çev. İbrahim Şener) İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Becer, F. (2016). "Dış Politikada Ortadoğunun Konumu ve Önemi: Ortadoğu Hakimiyetini Sağlamak Adına Batı Müdahalesi". *II. Uluslararası Ortadoğu Sempozyumu Kırıkkale Üniversitesi*, 183-189.
- Behdad, Ali. (2007). *Kolonyal Çözümle Çağında Oryantalizm (Belated Travelers)*, İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- Bell, G.M.L. (1911). *Amurath to Amurath*, New York: E. P. Dutton and Company, (<https://archive.org/details/amurathtoamurath00bell/page/n13>).
- Bell, G.M.L. (1919). *The Desert and The Sown*. Londra: William Heinemann.
- Bell, G.M.L., (2014). *Mezopotamya'da 1915-192-0 Sivil Yönetim*. (Çev. Vedii İlmen) İstanbul: Yaba Yayınları.
- Berkkan, K. (2016). *İngiliz Derin Devleti Gizli Teşkilat*. İstanbul: Eftalya Kitap.
- Betton, G. (1993). *Sinema Tarihi*. (Çev. Şirin Tekeli) Ankara: İletişim Yayınları.
- Bilginer, O. (2012). "Dil Eğitiminin Dil Bilimsel Temelleri: Ferdinand De Saussure'ün Genel Dilbilim Kuramında Dil Eğitimiyle İlgili Bulgular". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (9), 219-243.
- Bilici, İ.E. (2011). "Oryantalist Seyahatnamelerde Türk İmgesi Üzerine Bir İnceleme: Alexander William Kinglake'in Seyahatnamesi Eothen Örneği". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2, 1-21.
- Boztaş, A. (2017). "Birinci Dünyanın Üçüncü Dünya Ekonomileri Üzerindeki Küresel Savaşı". *Journal of Current Researches on Business and Economics (JoCREBE) Dergipark Ankara*, 7, 177-188.
- Boztemur, R. (2011). "Arap İşyanı 1916-1918". *Dergipark Ankara*, 272 (35), 61-78.
- Bulut, Y. (2004). *Oryantalizmin Kısa Tarihi*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Cendrars, B. (2006). *Hollywood Sinemanın Kabesi*. (Çev. Sevgi Tamgüç) İstanbul: Can Yayınları.
- Çakı, C., Y. Zorlu ve M. Karaca. (2017). "Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: 'Kırmılı' Filmi ve Göstergebilimsel Analizi", *Dergipark Sosyoloji Konferansları (İstanbul Journal of Economy Culture and Society)*, 56, 67-95.

- elik, H. ve H. Ekşi. (2008). “Söylem Analizi”. *Dergipark Ankara*, 27(27), 99 – 117.
- Çırakman, A. (2007). “Oryantalizmin Batısı ve Oryantalist Söylem”, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları*, 1. Baskı, 105-118.
- Derin, S. (2017). *İngiliz Oryantalizmi ve Tasavvuf*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Doyuran, L. (2018). “Medyatik Bir alışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem özömlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(5), 301- 323.
- Elliot, R. (1996). “Discourse Analysis: Exploring Action, Function and Conflict in Social Texts”. *Marketing Intelligence and Planning*, 14 (6), 65-68.
- Erdoğan, T. (2014). “Eothen’de Oryantalizm ve Osmanlı Dünyası: Eleştirel Söylem özömlemesi”. *Dergipark Erdem Dergisi*, 66 (11), 88-101.
- Erkan, H. (2009). *Hollywood Sinemasında Oryantalizm*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Erkman, F. (2005). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayın.
- Esen, K. (2018). “Cemil Meriç’in Eserlerinde Medeniyet, Yabancılaşma ve Aydın Kavramlarının Yorumu”. *Dergipark Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 24-40.
- Fiske, J. (2003). *İletişim alışmalarına Giriş*. (ev. Süleyman İrvan) Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Fraser, T.G. (2011). *Modern Ortadoğu’nun Kuruluşu*, (ev. Füsün Doruker), Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.
- Fromkin, D. (1989). *A Peace to and All Peace: The Fall Of The Ottoman Empire and The Creation Of The Modern Middle East*. Newyork: Henry Holt and Company.
- Fromkin, D. (2004). *Barışa Son Veren Barış: Modern Ortadoğu Nasıl Yaratıldı? (1914-1922)*. (ev. Mehmet Harmancı) İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Garaudy, R. (2014). *Amerikan Efsanesi: ABD’nin Dünyayı Yönetme Felsefesi*. (ev. Cemal Aydın) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Garaudy, R. (2017). *İslam’ın Vadettikleri*. (ev. Cemal Aydın) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Gerçek, O. (2017). *110 Yıl Önce Kayseri ve Gertrude Bell*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Web Sayfası: https://issuu.com/kayseribuyuksehirbelediyesi/docs/04_sks_dergi_vr_04_web/71 (Erişim Tarihi: 7 Kasım 2018)
- Goldschmidt, A. ve L. Davidson. (2007). *Kısa Ortadoğu Tarihi*. (ev. Aydemir Güler) İstanbul: Doruk Yayımcılık.
- Gür, T. (2013). “Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem özömlemesi”. *Journal of World of Turks (Türklerin Dünyası Dergisi)*, 5 (1), 185-202.
- Haykır, Y. ve Ö. Demir. (2017). “6326 Sayılı Petrol Kanunu Ve Demokrat Parti Dönemi Petrol Politikası”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 41, 251-269.
- Hekman, S. (1999). *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik: Mannheim, Gadamer, Foucault ve Derrida*. (ev. Hüsamettin Arslan-Bekir Balkz) İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Hocaoğlu, M.C. (2013). “Gertrude Bell’in 1907 Yılı Batı Anadolu Seyahati (İzmir’den İsparta’ya)”. *Dergipark Akademik*, 29, 57-72.

- İpçioğlu, M. (2009). “Gertrude Bell’in Anılarında Konya”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 249-253.
- İyigün, İ. (2004). *Devleşen Ortadoğu ve Kabaran İştahlar*. Ankara: Ertem Matbaa.
- Kalın, İ. (2017). *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Karaman, H., A. Özek, K. Dönmez, M. Çağrıcı, S. Gümüş ve A. Turgut. (2010). *Kur’anı Kerim ve Açıklamalı Meali*. Beşinci Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Keyman, F. (2007). “Edward Said ve bir Modernite Eleştirisi Olarak Oryantalizm”. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları*, 1, 119-130.
- Keyman, F., (1996). “Farklılığa Direnmek: Uluslararası İlişkiler Kuramında ‘Öteki’ Sorunu”, 71-106. Oryantalizm, Hegomanya ve Kültürel Fark (Der.: Keyman, Fuat, Mahmut Mutman ve Meyda Yeğenoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kırık, Ali M. ve N. Arvas. (2014). “Sömürgecilik ve Irkçılık Olgusu Bağlamında Piyanist Filminin Gösterebilimsel Analizi”. *Dergipark Intermedia International Peer-Reviewed E-Journal Of Communication Sciences*, 1(1), 46-65.
- Kornrumpf, H.J. (2013). *Turkish-English, English-Turkish Langenscheidt Üниверsal Sözlüğü* (44. Baskı, 464). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kurtoğlu, R. (2017). *Hollywood Sineması ve Bilinçaltı Operasyonları*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Kuzu, A. (2017). *İngiliz Derin Devleti Şeytanın Satranç Tahtası: 200 Yıldır Süren Kanlı Oyun*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Lari, Mujtaba M. (2001). *İslam ve Batı Medeniyeti*. (Çev. İsmail Bendiderya) İnan: Edit ve Redakte: Şadman Eroğlu.
- Lawrence, T. E. (2014). *Bilgeğin Yedi Sütunu*. (Çev. Bilal Çölgeçen) Ankara: Chiviyazıları Yayınevi.
- Maalouf, A. (2016). *Ölümcül Kimlikler*. (Çev. Aysel Bora) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mardin, Ş. (2011). “Oryantalizmin Hasıraltı Ettiği”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi Oryantalizm 1*. Baskı 3, Ankara, 115-120.
- Monaco, J. (2014). *Bir Film Nasıl Okunur? (Sinema Dili, Tarihi ve Kuramı)*. (Çev. Ertan Yılmaz) İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Moran, B. (2017). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oğuz, H.Ş. (2014). “Stuart Hall...”. *Dergipark Moment Dergi*, 1(1), 125 – 136.
- Okuyan, S. (2011). “Doğu Kültürünün Batıda Yansımaları”. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2 (Bölüm 13), 99-122.
- Öke M. K., L. Karaman, E. Turam, M. Baydur ve O. Koloğlu. (2013). *Kutsal Topraklarda Casuslar Savaşı*, İkinci Baskı, İstanbul: İrfan Yayınları.
- Özsoy, A. (2004). “Türkiye’de 1960’lar Dönemi Aile Melodramlarında Kadın ve Erkek İmgesi”. 277-300, *Sinemada Anlatı ve Türler* (Edit.: F.D. Küçükkurt ve Ahmet Gürata), Vadi Yayınları, Ankara.

- Öztokat, N.T. (2005). *Yazınsal Metin özümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Parker, L. (1992). *Discourse Dynamics: Critical Analysis For Social And İndividual Psychology*. Londra: Routledge.
- Perkins, J. (2016). *Bir Ekonomik Tetikinin İtirafları*. (ev. Murat Kayı) İstanbul: A.P.R.I.L Yayıncılık.
- Philips, M. ve C. O'Brien. (2002). *Baykuş İmparatorluğu: Bir CIA Zihin Kontrolü Kölesinin Gerçek yaşam Öyküsü*. (ev. G. Kırıkkanat) İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Purvis, T. ve A. Hunt. (2014). "Söylem, İdeoloji". (ev. Simten Coşar) *Moment Dergi*, 1, 9-36.
- Riutort, P. (2017). *Sosyolojiye Giriş Dersleri*. (ev. Ertuğrul Cenk Gürcan) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Rotha, P. (2000). *Sinemanın Öyküsü (The Film Till Now)*. (ev. İbrahim Şener) İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Rotha, P. ve R. Griffith. (2001). *Sinema Yazıları*. (ev. Ayzer Ovatman) İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Ryan, M. ve D. Kellner. (2010). *Politik Kamera: Çağdaş Hollywood Sinemasının İdeolojisi ve Politikası*. (ev. Elif Özsayar) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ryan, M. ve Melissa L. (2014). *Film özümlemesine Giriş (Anlatı Sinemasında Teknik ve Anlam)*. (ev. Emrah Suat Onat) Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Said, E.W. (1998). *Oryantalizm (Doğubilim)* (ev. Nezh Uzel) İstanbul: İrfan Yayımcılık.
- Saunders, S.F. (2010). *Parayı Verdi Düdüğü Çaldı: Sanat ve Edebiyat Dünyasında CIA Parmağı*. (ev. Ülker İnce) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Sivas, A. (2012). "Göstergebilim Ve Sinema İlişkisi Üzerine Bir Deneme". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 527-538.
- Sözen, E. (1999). *Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Spivak G.C. (2007). "Otuz Yıl Sonra İstanbul'da Oryantalizmi Okumak". (ev. Berat Açıl) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları*, Baskı 1, 13-26.
- Şahin, İ., C. Şahin ve S. Yüce. (2014). "Birinci Dünya Savaşı Sonrası İngiltere'nin Irak'ta Devlet Kurma abaları". *Dergipark Ankara*, 15 (8), 105-132.
- Tekay, M. (2008). *Batı Doğudan Başlar*. İstanbul: E Yayınları.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Teksoy, R. (2005). *Sinema Tarihi*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık.
- Topçubaşı, A. (2000). *Batı ve Şark Meselesi*. Ankara: Sera Ofset Matbaacılık (Kültür Bakanlığı).
- Türkman, S. (2007). *ABD, Orta Doğu ve Türkiye*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uluç, G. (2009). *Medya ve Oryantalizm; Yabancı, Farklı ve Garip...Öteki*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Vezzan, A.M. (2013). *Oryantalizm ve Oryantalistler*. (ev. Yavuz Fırat) Kayseri: Tezmer Kitap Kırtasiye.

- Wallach, J. (2017). *Çöl Kraliçesi (Gertrude Bell'in Olağanüstü Yaşamı)*. (Çev. Püren Özgören) İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Wollen, P. (2008). *Sinemada Göstergeler ve Anlam*. (Çev. Zafer Aracagök ve Bülent Doğan) İstanbul: Metis Yayınları.
- Yavuz, H. (2013). *Avrupa'nın Zihin Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yaylagül, L. (2010). "Hollywood: Tarihi, Ekonomisi, İdeolojisi". 9-23. *Hollywood'a Yeniden Bakmak* (Edit: Gürhan Topçu), De Ki Basım Yayın, Ankara.
- Yaylagül, L. ve Ş.S. Baturlar. (2018). "Halit Refiğ'in 'Kızın Var Mı Derdin Var' Filmindeki Geleneksel ve Modern Türk Ailesi Temsillerinin Dizisel Çözümlemesi". *Erciyes İletişim Dergisi*, 4 (Cilt 5), 189-201.
- Yeğenoğlu, M. (1996). "Peçeli Fantaziler: Oryantalist Söylemde Kültürel ve Cinsel Fark", 107-159. *Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark* (Der.: F. Keyman, M. Mutman ve m. Yeğenoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yıldız, Ş. (2002). *Oryantalizm ve İslam Tarihine Oryantalist Yaklaşımlar*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Yılmaz, S. (2017). *Türk-İngiliz İstihbarat Savaşları 1914-1918*. Ankara: Kripto Kitaplar.
- Yüce, S. (2015). *Britanya'nın Ortadoğu Politikası ve Gertrude Bell*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Karabük.

FİLMİN KAYNAĞI

- Raslan, N.N. ve Elwes, C. ve Benoraya, M. (yapımcı), Herzog, W. (senarist&yönetmen). (2016). *Çöl Kraliçesi* [Film]. ABD&Fas: Benoraya Pictures (<https://www.filmmodu.com/queen-of-the-desert-altyazili-izle>).

İNTERNET KAYNAKLARI

- Bakırcı, Ç.M. (2013). MK-Ultra Projesi <https://evrimagaci.org/mkultra-projesi-950> (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- Bell, G.M.L. (1919). Gertrude Bell'den Babasına 16 Aralık 1919 Mektubu http://gertrudebell.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=365 (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- Bell, G.M.L. Gertrude Bell'den Babasına 16 Ağustos 1920 Tarihli Mektubu. http://www.gerty.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=410 (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- Bell, G.M.L. Gertrude Bell'den Babasına 7 Mart 1919 tarihli Mektubu. http://gertrudebell.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=345 (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- Bell, G.M.L. Gertrude Bell'den Üvey Annesine 24 Kasım 1921 Tarihli Mektubu. http://gertrudebell.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=460 (Erişim Tarihi: Kasım 2018).
- Bell, G.M.L., (1921). Gertrude Bell'den Üvey Annesine 24 Şubat 1921 (Dicle Teknesinde) Mektubu. http://gertrudebell.ncl.ac.uk/letter_details.php?letter_id=460 (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- Birdal, S. (2016). Lozan'dan Önce Kürtler. <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazar->

- lar/2016/11/04/lozandan-once-kurtler/ (Erişim Tarihi:16.10.2018).
- Çopur, İzzettin. Osmanlı'ya Karşı Arap Ayaklanması Ve Lawrence'ın Rolü. http://www.izzettincopur.com/index.php?option=com_content&view=article&id=45:osmanliya-kari-arap-ayaklanmasi-ve-lawrencen-rolue&catid=44:tarh-olaylar&izzettincopurItemid=49#_ftn1 (Erişim Tarihi: Mart 2018).
- <http://blog.milliyet.com.tr/dunyamizi-yoneten-gizli-orgutler--skull-and-bones-ve-cia/Blog/?BlogNo=384875> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2018).
- <http://www.gastrosef.com/verimli-hilal> (Erişim Tarihi: 18 Eylül 2018).
- <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 29 Ekim 2018).
- <https://www.seslisozluk.net/burka-nedir-ne-demek/> (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2018).
- Kurşun, Zekeriya. (2014). Ortadoğu Neden Vazgeçilmezdir? <http://ordaf.org/ortadogu-neden-vazgecilmezdir/> (Erişim Tarihi: Ekim 2018).
- WEB_1. (2017). Newcastle University Gertrude Bell Archive. <http://gertrudebell.ncl.ac.uk/> (10.08.2018).
- WEB_2. Beyazperde. <http://www.beyazperde.com/filmler/film-190187/oyuncular/> (28.09.2018).
- WEB_3. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Petrol> (16.10.2018).
- WEB_4. Radikal Gazetesi. <http://www.radikal.com.tr/hayat/cia-fransiz-koyluleri-isd-ile-cildirtmis-985460/> (Erişim Tarihi: 19.05.2018).
- WEB_5. Antalya Cityszone. <https://www.antalyacityzone.com/galeri/mayis-ayinda-vizyona-girecek-8-film/46> (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- WEB_6. Biyografi (Abdülaziz İbni Suud). <https://www.biyografi.info/kisi/abdulaziz-ibni-suud> (Erişim Tarihi: 23.11.2018).
- WEB_7. (2015). Newcastle University Gertrude Bell Archive Resources. <https://research.ncl.ac.uk/gertrudebell/resources/>

AFİŞLER VE GÖRSELLER

- Çöl Kraliçesi Afiş (1). <http://www.beyazperde.com/filmler/film-190187/fotolar/degay/?cmediafile=21210379> (Erişim Tarihi: Ağustos 2018).
- Çöl Kraliçesi Afiş (2). (<http://www.pattinsonworld.com/2016/02/actualizaciones-de-queen-of-desert-en.html>) (Erişim Tarihi: Ağustos 2018).
- Çöl Kraliçesi Afiş (3). <https://www.antalyacityzone.com/galeri/mayis-ayinda-vizyona-girecek-8-film/46> (Erişim Tarihi: Ağustos 2018).
- Çöl Kraliçesi Filminden Lawrence Bell ve Churchill. (<https://www.filmgundemi.com/2016/05/queen-of-desert-2015.html>) (Erişim Tarihi: Eylül 2018).
- Lawrence ve Gertrude Bell. <http://gertrudebell.ncl.ac.uk/photos.php> (Erişim Tarihi: Ekim 2018).